

Hvordan reagert du da de svenske journalistene kontaktet deg?

Jeg trodde ikke at dette var sant.

Jeg har jo hatt verdensvestepapar, liksom, og har hatt en god barndom og trengte på en måte ikke en ny far det.

På begynnelsen av 70-tallet trapper en gruppe unge vernepliktige soldater oppe på et psykehus i Uppsala i Sverige.

De får en kopp og muligens et pornobla og beskjed om å donere sedd som skal brukes til forskning. 50 år senere får de en chokerende nyhet.

Nye anklager om spermiestølder innom svensksjukvård.

Utnyttjendet er så enormt krenkende av den jord.

At det er barnet som jeg ikke vet kommer følge min egen dotte.

Det stømmer noen så fruktansvært.

Nye dokumentar røster svenske.

Hva var det som skjedde og hvordan ble seddtyveriet avslørt?

Du hører på oppdatert? Jeg heter Gry Baby.

Lisa Jarnskoog, du er journalist i Sveriges television, og en dag for ett år siden får du et oppsigtsvekkende tips.

Dette tipset kommer fra en kvinne som du tidligere har vært i kontakt med da du lager en dokumentar om donorbarn.

For den svenske kvinne som selv er et donorbarn, hun hadde fått hjelp av en slagsforsker til å finne den biologiske farnsen.

Og en dag så får hun beskjed om at slagsforskeren har fått et treff på en mann.

Men når han kontakter den biologiske faren til kvinnen så skjer det noe rart.

Den her DNA-slagsforskeren har jo forsøkt hjelpe henne å hitte hennes biologiske pappa, som hun tror er en spermedonator.

Men når han ringer denne mannen så blir han helt sjokerad.

Han har ikke vært spermedonator, og han kan absolutt ikke forstå at han skulle ha en biologisk dotter.

Så slagsforskeren har altså funnet mannen som er den genetiske farnenes.

Men det har jo mærkt det da at han syr at han ikke har donert sad.

Hva syr han selv om hvordan det kan ha skjedd?

Jeg først kan han faktisk ikke forklare det.

Men sen kommer han ihåg at han som ungvernpliktig i början av 70-talet i Uppsala har fått frågan om han vil hjelpe forskene på akademiske sjukhuset i et forskningsprosjekt helt enkelt.

Og der har han doneret spermjer, men enbart til forskning.

Og når vi har det her, tenker vi naturligvis, det kan vel enda å ikke stemme, at de her mykje framgångsrika seriøsa forskene på akademiske sjukhuset skulle ha lurat hvann om på dette viset.

Så dere begynner å undersøke saken, og snakker mer med mammen.

Vår innsats skulle gjennomvart være til forskningens gull for fikkilitet og så videre.

Men sen, når man da, mange år senere, nesten 50 år eller så, blir det oppbrind.

Det er klart, då blir man fundersam.

Skulle jeg ha vetet at det var til noe annet, da hadde jeg gått derifrån.

Han forteller altså at det var flere andre unge menn som donerte sed til forskningen.

Samtidig som han gjorde det.

Og det blir jo jätteinteressant for oss, derfor vi behöver forrede på om det denne mannen sier er sant.

Og vi innser jo at om vi nu kan hitte flere menn som har vært med om samme sak, då er vi virkelig noe stort på spåren.

Problemet er jo bare at det finnes ingen dokumentasjon, alle sparer de her forskningsprosjektet, for vi behöver være kreativa.

Ja, for det å finne identiteten til alle de unge menne som deltok i forskningsprosjektet på sjukhuset, det var jo ikke bare enkelt, Lisa.

I Sverige finnes det noe som heter krigsarkivet, og der kan vi begjøre ut namn på alle som gjorde verkanplikten i Uppsala, mellom år 1969 og 1973.

Og vi får ut listor med over 600 namn.

Og sen er det bare å kavel opp armerna og börja ringa.

Fikk du selv frågan?

Nei, jeg bare hørte denne somnet.

Jeg tror at du fikk 50 kroner per leverant som man skulle uttrykke og så.

Det var en jättestol sommer penger du fikk.

Men var du selv med å lämne spörgjorn?

Ja.

Og jo, vi tette jo jeg fikk revyk på det der, det var noe som berettade, da gjorde det.

Så dere kontakter flere hundre menn som avtjente verkanplikten i den perioden her, og etter mye tid i telefonen så finner det da 17 menn som bekrefter historien, fordi hadde også donert sed til forskning.

Ja, precis. Vi får kontakt med et antal menn som alle i prinsip har samma bild av hva de her spermene skal anvendes til, og det er helt enkelt til forskning.

Lækarna informerer de her unga mennene om at de skal delta i et prosjekt, da man undersöker muligheten at frysa ned spermjer.

Og de her mennene er veldig unge, de er 19-20 år noen ting, og de får riktig bra betalt, ungefär 50 kroner for varje leverant som man sier så.

Og det er altså 10 ganger mer enn deras dagsejtsning.

Så de blir jo selvklart veldig lokkade av at de ser ja til det her.

Vi ringer opp alle de her mennene, og mange av dem har jo ikke tenkt en tanke på denne forskningsprosjektet på 50 år, så de blir jo ganske sjokerade bare av at vi ringer og påminner om det.

Sen blir det jo ikke bedre, når vi berettar for dem, våre mistanker.

At det kanskje finnes biologiske barn til dem der ute nånstans, så er det noe som kan finnes.

Og nå går dere videre med undersøkelsen for å finne ut av om noen av disse 17 menne faktisk er blitt ufrivillig fedre.

Men det setter jo også disse menne i et dilemma, for de må nå si ja eller nei til å ta en DNA-test, og finne ut om de har et ukjent barn et sted.

Tysse menn av dem vi tar kontakt med er villige at gjøre DNA-test

i hopp om at få svar om det her.

Men det finnes også dem som tykker at det her er før obehagelig, og som helt enkelt takker nei, og heldre vil være ovetende.

Men en av dem som vil veta sanningen, han vil også gjerne treffe oss, så at jeg åker hem til honom, og han tar et DNA-test der.

Man lytter jo på dem.

Men det gjør du på en bil med karniker også.

Den her mannen, han er familiefar, han har arbeidet som lærare hela sitt liv, og han har tenkt ganske mye på det her testet redan når jeg kommer.

Det blir jo nesten litt som avhølskjur.

Det er jo oskyldige dyr som ikke vet hva de gjør.

Det blir jo litt så.

Det har jo blitt noen form av hjørnene som man utnytter.

Han tar jo et sånt her, vanligt kommersielt DNA-test, som mange har satt på tv hur man gjør.

Man kan antingen spotte i en liten burk, eller man kan skrubbe seg selv på inciden av kinden med en tops.

Og sen legger man det i et kuvert, og skikker det ivægte til USA, der de har stora labben fins, og sen er det kuvert en ganske lång, spendt venten innan man får svar.

Samtidig som dere venter på disse svarne, så begynner de som nærmere på dem som jobber på sjukhus i Uppsala på tidlig 70-tallet.

Ved denne tidens var Uppsala veldig fremgångsrika inom fertilitetsområdet.

Folk fra hele verden kommer dit for å få hjelp, for å bota sin barnløshet, og under resans gong så blir det også varsett at det kommer folk fra Norge, til eksempel.

Lækene forsker på olika metoder for at kvinner skal kunne bli med barn helt enkelt.

Det handler om olika hormonpreparat, og olika sett å gjøre inseminasjoner med fryst sverma, som det her eksperimentet handler om.

Det var noe forberedende som lekan kom, og så til meg at det her er bra.

Du gjør det en insats for mennesker, for par som ikke kan få barn.

Og så kommer endelig svaret på DNA-prøve som drasentin, og det skal vissa få store konsekvenser for dem deler.

Det er ingen lette besked å gå og venta på det her, og mange av dem som venter,

tykker faktisk at det låter før osannolikt for å være sant.

Men det viser seg at tre av de mennes som vi har vært i kontakt med, de har blitt biologiske fæder mot sin vilja.

Det hittet totalt fem barn som har kommet til på dette sättet.

Og i DNA-registeret så finner det også navn på noen av barna,
og dette er da folk som frivillig har registrert seg der,
og nå må dere tro hva som fram.
Ja, og även om de frivilligt har registreret sitt DNA,
så er det jo mange som skikker inn sitt DNA til sånne her registrer,
uten at det er riktig hva medvetner om hva det kan lede til så klart.
Så at vi er veldig medvetner om at det er svåra besked som vi kommer med.
Og sporeneres fører også til Norge.
Två av de barn som har kommet til med hjelp av de her stulna spærmene
viser ikke finnes i Norge.
Så at nu försöker vi få kontakt.
Og vi vet jo av erfarenhet at det her er så svåra besked at vi vil
virkelig at personen i den andre enda skal sitta ned i lugn og ro,
kanskje lese først hva det handler om,
og selv bestemme hva han eller hun vil prate om det.
Så vi skikker helt enkelt mail.
Flere hundre kilometer under sitter Kjersti Mån ved Kjøckenborg sitt på Hamar.
Hun ser på telefon at hun har fått en melding fra en svensksjonalist,
og når vi snakker med henne så forklarer hun at hun først ikke skjønner helt
hva meldingen går ut på.
Den første mailen så brydde meg ikke noe om det.
Og jeg blir jo da litt sånn, hva vil de med, hvorfor sender de mail,
og er det riktig liksom.
Så jeg bruker ikke så veldig mye energi på det egentlig.
Det her var så sjukt frustrerende for oss i Sverige.
Vi ville jo bare på besta sett ha kontakt med henne,
men hun var så genuint og ointeressere.
Det har vært ens oppnett våre meddelanden.
Og min kollega skikker til slutt til en sneller.
Du oppnett ditt meddeland.
Vi har noe som vi virkelig troer du behøver for å redde på.
Så da skal jeg på hyttetour, så jeg sier at jeg vet hva tar det jeg kommer tilbake.
Nå skal jeg på hyttetour og synes egentlig var litt mer mast.
Jeg skjønte egentlig ikke hva den ville, så det blir sånne her.
Fått meg fra dem igjen.
Hva er dem egentlig vil?
Og vi vet altså ikke hva vi skal si.
Det er utbilsnormen ute på hyttetour, sitter vi her og tenker.
Men til slutt å åpne kjersti E-posten fra SVT.
Og der kan hun lese at dere har funnet en DNA-marts.
Og selv om kjersti ikke helt forstår hva det innebærer,
så avtaler hun å snakke med dere.
Ja, da sitter vi, da har dere ringer.
Og så har vi på høytaleren, og vi sitter jo veldig spente,

som tre små muser i sofaen med øynet rett ut.
Og jeg sier egentlig litt på tultenmengang, ja, ja.
Har jeg en halvbror, eller har jeg en far?
Og så blir det litt stille fra andre siden, og så sier jeg, ja.
Det er en biologisk far.
Og jeg bare, nei, det stemmer ikke.
Og så sier du meg, ja, har du aldri visst om det, så sier jeg, nei.
Det har jeg ikke visst om, og jeg har en far, så dette må være noe feil.
For kjersti har avstøringer til Lisa og kollegene før til mange spørsmål.
Den faren som jeg er vokst opp med, han er jo den faren som er i hjerte mitt,
og den som er på en måte anser som far, da.
Nå er jo han død, men så blir du et nytt dilemma som stiller seg opp,
og det er jo det jeg har lyst til å møte denne her biologiske faren,
for å se, det blir litt nysgerrige hvordan den ser ut.
Er vi like, har jeg noen halsøsken, er det noen genetiske sykdommer i familien
som vi kanskje borde vite om, sånn at vi også får testet oss.
Så det er veldig mange spørsmål, men så sitter jeg og tenker,
jeg har mye tanker på han også da, som sitter her på andre siden,
og har fått sitt livsjok, han også, at han har en datter.
Det er jo vanskelig, og jeg skjønner jo at han også må ha litt tid på bearbeide,
men jeg håper jo at han kan møte meg en gang, sånn at jeg kan få tilfreds til de spørsmålene,
og de tankene, og det jeg lurte på nå da.
Men Lisa, det er jo mange flere en kjersti som har blitt påvirket sædtyver i på sykehuset i Uppsala.
Absolutt, det er jo ikke bare mænen som har blitt bestulende,
det er jo også de her donatobarnene som har kommet til på helt falske premisser,
og det finnes jo også anhøreria til dem, ikke minst mammerne,
som har forsøkt for barn, og har trott i hele sitt liv,
at det er på andre enden en mann som har velat å hjelpe dem frivilligt,
og som nu får det her beskedet, det er tufft for veldig mange innblandade.
De her mænen som får besked om at de har blitt fædre mot sin vilja,
de har veldig svært å hantera det her.
Første reaksjonen er jo at de ikke vil ha noen kontakt alls med de her biologiske barnen.
Men dermot så har jeg en familie med barn,
og skulle min fru få reda på det her, så starter det jo tredje verdskriget, skulle jeg si.
Så det vil være det som er det mest knivige i situasjonen, så at det er for min del.
Jeg vil bare klippe av det her. Jeg har ingen kjenslomme i relasjonen til det,
utan jeg blir bare forbannad. Vi var jo i god tro.
Nå er det jo 50 år siden disse mæne Sajatlo delta i det de trodde var et forskningsprosjekt,
og i dokumentaren der der laget så prøvde du å finne ut hvem det var som bestemte at,
se den deres skulle brukes til å befrukte kvinner. Hva fant dere ut da?
Det svære har jo vært at det her hendet for lenge senst,
at de som er ansvarige for det her er helt enkelt avlydna.
Det vi vet er at en som ledde prosjektet var en av dåtidens allra største pionjærer
innom dette området, en kjentfertilitetsprofessor.

Men selvklaart så tar vi kontakt med de som er ansvarige på sjukhuset i dag, og ber å få deres syn på saken.

Men jeg kan ikke forstå å ikke forklara eller försvare det som har hendet i det her. Og om vi ikke kan slå fast den som har gjort vårt, er det akademiske sjukhuset som er ansvarig for det som händer?

Ja, på noe vi kjenner, vi kjenner jo et ansvar for dette.

Vi tycker jo at dette er jättetråkigt.

Så på minstens kjenner vi et moralisk ansvar for det som har hendet, og tycker det er veldig pekkplaget.

Samt om juridisk ansvaring, det kan jeg ikke svara på.

For i uke hadde dokumentaren premiæret på Svenskt TV hvordan har reaksjonen vært på det drafundt ut av?

Reaksjonene har vært masse, faktisk.

Det har vært veldig mykke tankar og kjenslor.

Og jeg har fått overnødt mykke reaksjoner fra donatorbarn, og fra vernpliktiga, og fra familie til både delar som er oroliga for hva de eventuelt har utsets for.

Og Lisa, dere fant jo fem donorbarn, to av dem her i Norge altså, men hva er chans for at det finnes enda flere?

Vi har fått tag i flere namn, efter at dokumentaren har sendt, og det er jo også så at vi fortfarande går og venter på det enn av resultat, pluss at det kommer inn hele tiden nye tips fra folk som er oroliga og vil veta, så at det er mykke möyelig at det her bare er toppen på isberget som jeg har sett.

Hva er chans for at lignetin kanskje er igjen i dag?

Det har jo skjett tidigare.

Vi har avsløjet Spermje Støller på et annet sjukhus i Sverige, og det er fruktansvärt, og det her er endelig et exempel på noe som drar og som er oberhört drabbande for dem berörda.

Jeg vet jo at det er helt andre regler og troller i dag, så at man får virkelig hoppas at det er bedre oppstyrt i dag.

Det her er jo totalt livsom velvande for dem som har drabbat, så vi får bare virkelig hoppas at det her er noe som ikke flere skal få oppleve.

Oppdateret er en podkast fra NRK-nieter, og denne episoden er laget av oss.

Produsent, Sarah Victoria Rigg, teknikk og lyddesign, Espen Bjørn og Mellem, vaktchef, Irina Kjellep, og jeg heter Gry Veibi.

Programmedaktør er Knut Magnus Berge.

Klippene du har hørt er fra SVT og Sveris Radio.

Har du tips til linspill til å si oppdateret, så kan du kontaktes direkte i NRK-appen eller sende en epast.

Addressen er oppdateret Krullalfa NRK NO.

Apetor var en mann i 50 året som er sett over 400 millioner ganger på YouTube.

Fansen elsker de ville støtterne hans på isen ute i skogen.
Men det som gjorde Apetor berømt, blir også det han død av.